

ถวายเป็นว่า สามีของตนลักเอาชื่อของตนไปขายโดยที่อ้าแวงจันไม่รู้ไม่เห็นด้วย ทรงพิจารณาเห็นว่า "กฎหมายบทนี้ เมื่อพิเคราะห์ดู เหมือนผู้หญิงเป็นควาย ผู้ชายเป็นคนไป หา ยุติธรรมไม่ ให้อภัยเสีย" ^๑ ตั้งแต่บัดนั้นมาสามีจะขายภรรยาหรือบิดามารดาจะขายบุตรโดย ไม่ได้รับการยินยอมจากเจ้าตัวไม่ได้

สิทธิทางด้านการเมืองของสตรี สตรีไทยเพิ่มมีสิทธิเท่าเทียมกับบุรุษ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ดังนึ่งไว้ในพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ มาตรา ๑๔ ว่า "ราษฎรไม่ว่าเพศใด เมื่อมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงมติเลือกผู้แทนหมู่บ้านได้" ^๒

ซึ่งเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า สิทธิและหน้าที่ของสตรีแต่ก่อนนั้น ค้อยกว่าบุรุษแน่นอนทั้งในด้านการเมืองและสังคม แม้แต่หลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗ แล้วก็ตาม สิทธิของสตรีก็ยังไม่เท่าเทียมกับบุรุษทุกประการ ตัวอย่างเช่น ในการทำนิติกรรมใด ๆ หญิงมีสามีจะไม่มีสิทธิทำสนธิสัญญาโดยถูกต้องตามกฎหมายได้ ถ้าสามีไม่ยินยอมลงนามรับรองให้ ทั้ง ๆ ที่ปัจจุบันสภาพทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากแต่ก่อนมาก สตรีจำนวนมากเป็นผู้ทำงานหาทรัพย์สินมาเพิ่มพูนสินสมรส เป็นผู้มีบทบาทในธุรกิจราชการ มีการศึกษาดีพอที่จะเป็นผู้นำทางปัญญาแก่บุตรีศึกษาได้

ปัญหานี้จึงมีผู้สนใจกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายได้เป็นผู้นำในการพยายามเรียกร้องให้แก้ไขกฎหมายต่าง ๆ เพื่อความเสมอภาคของสตรีตามสิทธิอันควร ในที่สุดเมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ สภายุ่แทนราษฎร ก็ได้ยอมรับหลักการที่ให้แก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ เพื่อให้ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗๕

^๒ อุดล วิเชียรเจริญ (รวบรวม), รัฐธรรมนูญฉบับประมุขถึงปัจจุบัน, พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ คร.โชติ คุ้มพันธ์, ๒๕๑๕, หน้า ๔

ผู้ศึกษามีความเห็น ว่า ควรจะได้ศึกษากฎหมายสมัยก่อนของไทย เพื่อจะได้ทราบถึงวิวัฒนาการของสิทธิและสถานภาพของสตรีไทยว่ามีลักษณะอย่างไร ที่เป็นเช่นนั้น เป็นเพราะสภาพของสังคมและชนบประเพณีเป็นเครื่องกำหนด หรือเพราะความตั้งใจของชายผู้เป็นผู้ออกกฎหมาย ต้องการก็คั่นไว้ไม่ให้หญิงมีสิทธิเท่าเทียมกับตน ทั้งนี้เพื่อจะได้เปรียบเทียบกับฐานะของสตรีตามกฎหมายไทยปัจจุบันว่า มีความเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าทางค่านสิทธิและหน้าที่ทางสังคมมากน้อยเพียงใด เหมาะสมกับสภาพการณ์ขณะนั้น ๆ หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง "สิทธิและหน้าที่ของสตรีตามกฎหมายไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์" นี้ ผู้ศึกษามีความมุ่งหมายที่จะ

- ๑. วิเคราะห์กฎหมายในสมัยต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นต้นมา ในแง่ที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของสตรี
- ๒. ศึกษาการแก้ไขกฎหมายครั้งสำคัญ ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางค่านสิทธิของสตรี
- ๓. วิเคราะห์ว่า ลักษณะกฎหมายลักษณะที่กำหนดไว้เกี่ยวกับสิทธิสตรีในสมัยต่าง ๆ นั้น ในทางปฏิบัติ สตรียังมีสิทธิในทางการ เมืองและสังคมอยู่มากน้อยเพียงใด โดยศึกษาทางค่านประวัติศาสตร์และวรรณคดีประกอบ
- ๔. เปรียบเทียบฐานะของสตรีตามกฎหมายไทยสมัยก่อนกับสมัยปัจจุบัน ว่ามีความสอดคล้องกับสภาพสังคมอย่างไร
- ๕. เปรียบเทียบฐานะของสตรีไทยกับฐานะของสตรีนานาชาติบางชาติ ว่ามีวิวัฒนาการที่คล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

ขอบเขตของการศึกษา

มุ่งศึกษาค้นคว้าในขอบเขตดังนี้

- ๑. ศึกษาเรื่องฐานะ สิทธิ และหน้าที่ของสตรีไทย ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์มาจนถึงปัจจุบัน (ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

จักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗)

๒. การศึกษาเน้นไปในด้านการตีความที่มุ่งบอกถึงสภาพทางสังคม โดยอาศัย ประวัติศาสตร์กัมมหมายเป็นภูมิหลังในการพิจารณา

ประโยชน์ที่จะได้รับในการศึกษา

ปัญหาเรื่องสิทธิสตรีได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันเป็นอย่างมาก ว่าสมควรหรือไม่ที่จะมีการเรียกร้องให้เท่าเทียมกับบุรุษ การศึกษาค้นคว้าเรื่องสิทธิสตรีตามกฎหมายไทยนี้ คาดว่าจะให้ประโยชน์ในการจะโคทรบว่า ตามกฎหมายหญิงมีฐานะและสิทธิค้อยกว่าชาย ในค่านิยมบ้าง มีการเรียกร้องสิทธิประการใดบ้าง เพื่อประโยชน์อะไร การเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายแต่ละสมัยนั้น ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมมากน้อยเพียงใด และการที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนั้น เหมาะสมกับสภาพสังคมขณะนั้น ๆ หรือไม่

วิธีดำเนินการศึกษา

เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์สตรีไทยจากการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีเป็นหลัก โดยอาศัยแนวทางประวัติศาสตร์ (historical approach) ทั้งหมด และวิธีการเรียบเรียงข้อมูลเป็นแบบพรรณนาวิเคราะห์ (analytic description) การศึกษาได้แบ่งออกเป็น ๕ บท

ข้อมูลซึ่งใช้ในการศึกษาประกอบด้วย เอกสารชั้นต้น (primary sources) ได้แก่กฎหมายและพระราชบัญญัติต่าง ๆ เช่นกฎหมายตราสามดวง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติอื่น ๆ ส่วนข้อมูลที่ถือเป็นเอกสารชั้นรอง (secondary sources) ได้แก่คำรับคำร่าต่าง ๆ วารสารและหนังสือพิมพ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

แหล่งค้นคว้าที่สำคัญ คือ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดเนติบัณฑิตยสภา หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และโคอาศัยหอสมุดอื่น ๆ อีกเท่าที่จำเป็น เช่น หอสมุดสมาคมบัณฑิตยศาสตร์ทางกฎหมาย ซึ่งผู้ศึกษามั่นใจว่า ข้อมูลทั้งหมดที่ได้มานั้นพอเพียงในการช่วยให้การศึกษามีวิเคราะห์ได้เป็นอย่างดี